

організація: [Монографія] / О.Г.Осауленко – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2008. – 415 с.

4. Руководство по статистике государственных финансов 2001 года (Government. Finance. Statistics. Manual. 2001) (Washington, D.C.: IMF, 2001). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/index.htm>.

5. Специальный стандарт распространения данных: руководство для подписчиков и пользователей – [Washington, D.C.]: Международный Валютный Фонд, 2007. – 106 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dsbb.imf.org/sddsindex.htm>.

6. Царук О.В. Гармонізація системи статистики державних фінансів з міжнародними стандартами: статистика державного боргу та дефіциту бюджету /

О.В. Царук // Статистика України. - 2006. - № 3. – С. 21-25.

7. Швець В.Г. Концепція стандартизації та гармонізації обліку і статистики в Україні / В.Г. Швець // Економіка і управління. – 2000. - № 4(5). – С. 16.

8. Яценко Л.О. Методологічні аспекти статистики державних фінансів / Л.О. Яценко // Статистика України. – 2012. - № 2. – С. 34-40.

9. Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Community // Official Journal of the European Union. - 24.12.2002. - P. 33-184 [Electronic resource]. - Mode of access: http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12002E/pdf/12002E_EN.pdf

УДК 336.77

О.О. ОЛІЙНИК

(Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна)

Запровадження схеми гарантування кредиту в сільському господарстві України

Малі й середні підприємства, незважаючи на їх вагомий вклад у виробництво сільськогосподарської продукції в Україні, мають обмежений доступ до фінансування. Існуючі державні механізми підтримки (субсидування процентних ставок, лізингові програми) не вирішують питання доступу цих категорій підприємств до кредитних ресурсів. Запровадження схеми гарантування кредиту є більш ефективним механізмом підтримки малих й середніх підприємств. Як показує світовий досвід, він є ринковим механізмом - держава напряму не втручається у надання кредиту, дозволяє зменшити вимоги до застави, понизити процентні ставки, зменшити інформаційну асиметрію між банками і малими й середніми підприємствами. З метою створення ефективної схеми гарантування кредиту на початку необхідно обґрунтувати такі параметри: мета, цільова група, фінансування, ціноутворення, управління ризиками, управління схемою. В статті обґрунтовано доводиться, якими повинні бути параметри ефективної схеми гарантування кредиту, щоб забезпечити доступ малих й середніх українських сільськогосподарських підприємств до кредитних ресурсів. Також запропоновано авторське бачення функціонування схеми гарантування кредитів для галузі вітчизняного сільського господарства.

Ключові слова: гарантування кредиту, малі та середні підприємства, сільське господарство.

Е.А. ОЛЕЙНИК

(Національний університет біоресурсів і природопольовання України,
г. Киев, Украина)

Внедрение схемы гарантирования кредита в сельском хозяйстве Украины

Малые и средние предприятия, несмотря на их весомый вклад в производство сельскохозяйственной продукции в Украине, имеют ограниченный доступ к финансированию. Существующие государственные механизмы поддержки (субсидирования процентных ставок, лизинговые программы) не решают вопрос доступа малых и средних предприятий к кредитным ресурсам. Внедрение схемы гарантирования кредита есть более эффективным механизмом поддержки малых и средних предприятий. Как показывает мировой опыт, он является рыночным механизмом - государство напрямую не вмешивается в предоставление кредита, позволяет уменьшить требования к залому, снизить процентные ставки, уменьшить информационную асимметрию между банками и малыми и средними предприятиями. С целью создания эффективной схемы

гарантирования кредита сначала необходимо обосновать следующие параметры: цель, целевая группа, финансирование, ценообразование, управление рисками, управление схемой. В статье аргументировано обосновывается, какими должны быть параметры эффективной схемы гарантирования кредита, чтобы обеспечить доступ малых и средних украинских сельскохозяйственных предприятий к кредитным ресурсам. Также предложено авторское виденье функционирования схемы гарантирования кредитов для отрасли отечественного сельского хозяйства.

Ключевые слова: гарантирование кредита, малые и средние предприятия, сельское хозяйство.

O.O. OLIYNYK

(National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine)

Providing Credit Guarantee Scheme in Agriculture of Ukraine

Small and medium-size businesses, despite their significant contribution to agricultural production in Ukraine, do have limited access to financing. Existing public support mechanisms (interest rate subsidies, leasing programs) do not solve the problem of these categories of enterprises access to credit resources. Introduction of credit guarantee scheme is a more effective mechanism to support small and medium-size businesses. As international experience shows, it is a market mechanism - the state does not intervene directly in the loan granting, agrees to reduce collateral requirements, lower interest rates, reduce the bank – AMEs information asymmetry. For the purposes of effective loan guarantee scheme first of all it is required to ground the following parameters: purpose, target group, financing, pricing, risk management and control scheme. In the article it is clearly proved what the effective scheme parameters should be to ensure the access of small and medium-size Ukrainian agricultural enterprises to credit. The author has also shared his own idea of credit guarantee scheme functioning for national agricultural companies.

Keywords: Credit Guarantee, small and medium size enterprises, agriculture.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Не зважаючи на те, що малі й середні підприємства (МСП) виробляють близько 55 % ВВП сільського господарства (дані за 2011 р.) вони не отримують достатніх кредитних коштів для фінансування оборотного капіталу та інвестицій внаслідок високих процентних ставок, відсутності застави, інформаційної асиметрії.

Використання програм компенсації процентної ставки не дозволила вирішити проблеми доступу до кредитування МСП в Україні. Внаслідок того, що були визначені широкі критерії права на користування програмою та відсутній граничний розмір компенсації відносно кредиту, МСП були витіснені крупними підприємствами, які краще володіли інформацією щодо умов програми та вміли лобювати свої інтереси.

Міжнародний досвід засвідчує, що запровадження системи гарантування кредиту (СГК) може бути ефективним інструментом, що допомагає певною мірою вирішити проблеми, перераховані вище (високі процентні ставки, відсутність застави, інформаційна асиметрія), та забезпечити належний доступ до фінансування МСП в Україні. До того ж результати діяльності СГК, як показують дослідження [9], не залежать від рівня розвитку країни й розміру фонду, що робить цей варіант доцільним і для реалізації в країнах з ринковою економікою, що розвиваються.

Дослідженнями в сфері системи гарантування кредиту займалися такі вітчизняні та іноземні фахівці: М.С. Вашик [1], О.С. Гудзь [3], Т. Бек, Л. Клапер, Ю. Мендоза [9], К. Ервін, А. Кресченцо та

ін. [2], Р. Самьюх, Л. Твінаме, Й. Ретемен [12], А. Грін [11], І. Усугі та ін. [14], Й. Саадані, З. Арваї, Р. Роха [13] та інші. Завдяки роботам цих вчених сформульовано підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Метою статті є обґрунтування актуальності запровадження схеми гарантування кредиту в сільському господарстві та визначення основних її параметрів для України.

Вклад основного матеріалу дослідження. Малі й середні підприємства (МСП) здійснюють значний внесок в сільське господарство України. В першу чергу, через відсутність статистики щодо МСП, в даному контексті, коли ми говоримо про вклад МСП в сільському господарстві, ми розуміємо селянські господарства та фермерські господарства, яких нараховувалося на кінець 2011 року відповідно 4,4 мільйонів та 41,5 тисяч одиниць та вони займали в структурі сільськогосподарських угідь України відповідно 38,5 % та 10,5 %. Питома вага МСП у валовій продукції сільського господарства в 2011 р. становила 55,1 %, що говорить про вагомий вклад МСП у виробництво сільськогосподарської продукції. З іншого боку, як зазначено у Дослідженні середовища ведення бізнесу та результатів діяльності підприємств (BEEPS), яке було проведено ЄБРР та Світовим банком протягом 2005-2008 рр., доступ до фінансування становить велику перешкоду для діяльності МСП в Україні [10].

На обмеження кредитування МСП в сільському господарстві в цілому впливають такі фактори.

Фінанси та оподаткування

• Малий бізнес є дуже уразливим і для нього характерні низький рівень доходу та якості продукції.

• МСП географічно розпорошені і часто знаходяться у віддалених районах, де дуже обмежена їх взаємодія з філіями банків. Слабо розвинута інфраструктура банків обмежує доступ клієнтів до кредитних ресурсів та збільшує вартість послуг для тих клієнтів, які дістали доступ до банків.

• Чисельні ризики, характерні для МСП в сільському господарстві, відштовхують кредиторів від останніх або призводять до підвищення процентної ставки. Ситуацію ускладнює те, що більшість інструментів, що хеджують частину ризиків (таких як страхування, опціони), не використовується МСП через відсутність базової фінансової обізнаності, необхідної для їх використання [2, с. 21-22].

В свою чергу, фінансові установи відмовляються кредитувати МСП внаслідок того, що останні не ведуть бухгалтерську звітність, не мають кредитної історії, не мають застави. Останнє, з іншого боку, обумовлює, що банки не можуть оцінити кредитний ризик стандартними способами. Банки не поспішають, а також, певною мірою, неспроможні розробити спеціалізований інструментарій щодо оцінки МСП в сільському господарстві. Також банкам необхідно здійснювати підготовку відповідного персоналу, який би володів цим інструментарієм.

Ситуація ще ускладнюється обмеженням функціонуванням правових засад, зокрема, землеволодіння ще не до кінця закріплено за землевласниками.

Державні механізми, які використовуються в Україні для підвищення доступу аграрних підприємств до фінансування, а саме, схема компенсації процентної ставки та програма лізингу сільськогосподарської техніки, не є ефективними і вони не направлені на МСП. По-перше, дана програма має широкі критерії щодо права її користування. Отже, всі сільськогосподарські підприємства можуть звернутися за підтримкою незалежно від їх розміру, обороту. Це породжує витіснення великими підприємствами малих та середніх внаслідок більшої обізнаності перших щодо умов програми та їх вміння лобіювати свої інтереси. По-друге, субсидії не мають встановленого граничного розміру відносно розміру кредиту. Тому учасники ринку, які одержали великий кредит, отримують великі субсидії і тим самим програма охоплює меншу кількість підприємств. По-третє, процес подання заявки складний і непрозорий. По-четверте, банки мають стимул піднімати проценту ставку для сільського господарства, коли знають, що позичальник отримає субсидію від схеми підтримки [2, с. 49].

Арсенал державних механізмів, які сприяють покращенню доступу до фінансування аграрних підприємств, є різноманітним. Сюди можна віднести такі заходи: розвиток небанківських фінансових установ, підвищення рівня фінансової обізнаності,

запровадження механізмів страхування, схем кредитних гарантій, контрактів на базі опціонів, що дозволяє зменшити цінову волатильність на сільськогосподарську продукцію тощо.

Ефективним інструментом щодо покращення фінансування МСП, на наш погляд, є схема гарантування кредиту (СГК). Визначають такі переваги державної підтримки через СГК над іншими механізмами. По-перше, СГК є більш ефективною та менш затратною. Наприклад, при використанні механізму компенсації процентної ставки держава щорічно повинна виділяти кошти з бюджету, при цьому не вирішується питання пониження процентних ставок, не стимулюється розвиток кредитного ринку ринковими заходами. Проблема не вирішується, а тільки тимчасово знімається або пом'якшується. При запровадженні СГК гроші з бюджету потрібні тільки на первинному етапі. Далі, схема функціонує самоокупно, якщо правильно визначені її параметри. До того ж вирішуються такі питання:

• *Понижуються процентні ставки.* Високі ризики агробізнесу, відсутність достатньої застави компенсується банками шляхом підвищення процентних ставок. Досвід Литви засвідчив, що після запровадження СГК рівень процентних ставок скоротився вдвічі.

• *Зменшуються вимоги до застави.* Внаслідок того, що банки вважають МСП в сільському господарстві більш ризикованими, вони вимагають більший рівень покриття. Наявність гарантій за кредитами з боку СГК автоматично понижує вимоги до застави.

• *Понижується інформаційна асиметрія.* МСП не мають в більшості випадків кредитної історії, також, як правило, в них відсутня бухгалтерська звітність, що робить МСП неприйнятними клієнтами для банку, бо в такий спосіб вони не можуть оцінити кредитний ризик за стандартними технологіями. При наявності гарантій з боку СГК банки охоче підуть на кредитування МСП, будуть формуватися кредитні історії про таких позичальників та мінімізуватися інформаційна асиметрія. До того ж у кредиторів буде накопичуватися досвід роботи з такими позичальниками і вони опанують новий сегмент клієнтів.

До того є ця схема має значний ефект левериджу, який визначається як співвідношення між гарантованими кредитами і капіталом СГК. Тобто якщо лише невеликий відсоток підприємств, що отримали забезпечений гарантією кредит, не виконали свої зобов'язання, СГК може охопити більшу кількість підприємств при тому ж розмірі власного капіталу.

Західними експертами обумовлено, що ефективність СГК залежить від того, як вони започатковані та управляються з плином часу. Було визначено шість важливих аспектів, що окреслюють мінімальні вимоги, які потрібно задовольнити, аби належним чином розробити формат СГК та

управляти схемою [2, с. 38]. Такими параметрами є: мета, цільова група, фінансування, ціноутворення, управління ризиками та управління схемою. Зробимо спробу і обґрунтуємо, які повинні бути параметри ефективної SGK, щоб забезпечити доступ до кредитів МСП в сільському господарстві України.

Мета. Світова практика засвідчує, що SGK є дуже поширеними в світі. В дослідженні Т. Веєк представлено 76 SGK різних країн світу [9, с. 7], Ruth-Helen Samuñh перераховує 54 країни, в яких функціонують SGK [12, с. 25], в роботі Усугі зазначено, що в світі адаптовано біля 100 SGK, хоча перелік їх не надається [14]. Дослідження засвідчують [9, с. 9], що SGK, як правило (95 %), створювалися з певною метою або для підтримки певного сектора, або певного виду бізнесу, або для розвитку певного регіону. Так, спостерігається такий розподіл щодо мети створення (із 76 SGK): 45 % SGK були створені для підтримки МСП, 29 SGK були створені для гарантування кредитів для певного сектора, серед яких 12 спеціалізувалися на сільському господарстві або сільських територіях. Спираючись на викладені вище аргументи щодо важливості розвитку МСП в сільському господарстві вважаємо за доцільне створити SGK саме для МСП в сільському господарстві.

Цільова група. На нашу думку, на першому етапі запровадження схеми цільовою групою слід визначити фермерські господарства, а також реалізувати спочатку пілотний проект на основі областей, які мають найбільшу кількість фермерських господарств. Зокрема, це такі області Одеська (5588 одиниць в 2011 р.), Миколаївська (4520 одиниць), Дніпропетровська (3382 од.), Кіровоградська (2462 од.).

На подальші успішному функціонуванні схеми можна буде розширювати коло учасників за рахунок селянських господарств та господарств, які підпадають під визначення МСП (працівників – менше 250, оборот – менше 10 млн. євро).

Щодо визначення банків-учасників SGK, то слід притримуватися рекомендацій ОЕСР [2, с. 87], а саме, необхідно встановити контакти з банками, які вже мають справу з агробізнесом, присутні в сільській місцевості, зацікавлені в поширенні своєї діяльності на фермерські господарства. Також в майбутньому з метою розвитку сільських територій до цільової групи можуть бути включені будь-які МСП в сільській місцевості.

Фінансування. Як показує досвід інших країн, держава зазвичай грає первинну роль у фінансуванні схеми. Опитування, яке було проведено серед 76 SGK по всьому світу показує, що в 49 % SGK фінансування відбувалося за рахунок держави, а в 58 % - SGK фінансувалися приватними установами (сума становить більше 100 % і це означає, що в деяких SGK фінансування проводилося одночасно державою і приватними установами) [9, с. 13].

В Україні фінансування SGK для сільського господарства на початку можливо тільки за рахунок держави. Початкове фінансування повинно бути

передбачено в державному бюджеті, кошти на це можна знайти за рахунок перерозподілу фінансування інших програм на підтримку сільського господарства, наприклад, "Фінансова підтримка фермерських господарств" або "Надання кредитів фермерським господарствам".

Здійснивши початкове фінансування, надалі держава зможе стимулювати інтерес до фінансової участі в схемі інших приватних учасників, міжнародних фінансових установ, донорів.

Початковий обсяг фінансування SGK наближено можна провести таким чином. На підставі даних 2011 р. [5, 7] щодо обсягу залучених кредитів в сільське господарство та розмірів валової продукції сільського господарства в цілому і, зокрема, фермерських господарств за регіонами, ми прорахуємо скільки кредитів припадає на фермерські господарства, виходячи з їх внеску в створення валової продукції. Далі ділимо отриману величину на коефіцієнт левериджу (співвідношення між гарантованими кредитами і капіталом SGK). Коефіцієнт левериджу може становити від 2-3 до 15-20. Чим більш ефективна SGK, тим більший коефіцієнт левериджу. Для України, на нашу думку, на початку слід визначити коефіцієнт левериджу 5. Отже, для формування власного капіталу SGK в рамках пілотного проекту на чотири області - Одеська, Миколаївська, Дніпропетровська, Кіровоградська – необхідно виділити з бюджету 67,4 млн. грн.

Ціноутворення. З метою забезпечення самофінансування SGK стягують комісійні для покриття своїх адміністративних та управлінських витрат. Світова практика засвідчує, що комісійні можуть визначатися або як процент від суми кредиту, або як процент від суми гарантії. Згідно досліджень [9, с. 17] 57 % SGK стягували комісію з суми гарантії, 26 % - з суми кредиту.

Також дослідження показали такі варіації щодо порядку сплати комісії, механізму визначення комісії та хто сплачує комісію.

В 56 % SGK комісія сплачується напряму позичальником, в 21 % SGK - фінансовою установою (хоча потім вона стягується з клієнта). В 63 % SGK стягують одноразову комісію, 30 % схем стягують комісію раз на рік, 15 % - беруть членські внески. Крім того, 25 % SGK, які стягують одноразову комісію, при розрахунку комісії враховують термін погашення гарантованого кредиту, в той час як в 25 % SGK комісія визначалася в залежності від рівня ризику позичальника [9, с. 17-18].

На нашу думку, комісія повинна сплачуватися позичальником з суми гарантії одноразово та диференціюватися у відповідності до рівня ризику позичальника, тобто необхідно розробити матрицю диференціації рівня комісії в залежності від рівня ризику позичальника, що дозволить зменшити моральний ризик. Поняття моральний ризик описує поведінку, в рамках якої агенти не несуть повноту витратків, пов'язаних з їх діями, а тому велика

Фінанси та оподаткування

ймовірність, що вони вдаватимуться до таких дій [2, с. 29].

Розмір комісії різний в різних схемах і знаходиться в межах від 0,8 до 2,3 % річних [13, с. 15].

Управління ризиками передбачає визначення таких параметрів: коефіцієнт покриття, хто оцінює ризики, хто проводить моніторинг, механізм виплати гарантій кредиторю.

Коефіцієнт покриття – це процент від суми кредиту, яку покриває гарантія. Це важливий інструмент щодо мінімізації ризиків. Існують такі рекомендації щодо коефіцієнту покриття. Чим більша сума кредиту, яка не підпадає під гарантію, тим більший стимул у кредиторів якісно оцінювати кредитний ризик та здійснювати моніторинг кредиту, тим самим зменшуючи ймовірність неповернення кредиту. Але, з іншого боку, низький коефіцієнт покриття може призвести до втрати інтересу з боку кредиторів до схеми.

Також на визначення розміру коефіцієнта покриття впливає інформаційна складова, тобто, якщо гарантійна установа має інформаційні переваги над кредитором щодо позичальника, то високий коефіцієнт покриття не шкодить схемі.

Світова практика засвідчує такі дані щодо розміру коефіцієнта покриття. Приблизно 40 % СГК гарантують 100 % кредиту, багато схем гарантують тільки 50 % кредиту. В цілому медіанне значення коефіцієнту покриття серед 76 схем становить 80 % [9, с. 16].

Наприклад, коефіцієнт покриття в Сільському фонді гарантування кредиту (Литва, Garfondas) становить від 70 % від несплаченої суми кредиту, а для молодих фермерів та для сільськогосподарських підприємств, які застрахували свій врожай, – до 80 % [6]. Угорський Сільський фонд гарантування кредиту має рівень коефіцієнту покриття від 20 до 80 % [8].

На нашу думку, коефіцієнт покриття в Україні слід встановити на рівні 70 %, що дозволить оптимально поєднати мінімізацію морального ризику та зацікавленості банків в даній схемі.

Коефіцієнт покриття може охоплювати або тільки основну суму боргу, або тільки проценти, або одночасно і проценти, і основну суму боргу. Так, світова практика засвідчує, що в 74 % СГК гарантія охоплювала тільки основну суму боргу, в 34 % СГК тільки проценти, в 30 % - проценти й основну суму боргу [9, с. 17]. Щодо України, то доцільним є встановити охоплення гарантією тільки основної суми боргу.

При запровадженні схеми слід враховувати світовий досвід, який засвідчує про сильну кореляцію між роллю держави в СГК та невиконанням зобов'язань клієнтами схеми: рівень невиконання зобов'язань клієнтів є вище, коли державні органи залучені до оцінки кредитного ризику та до повернення позик, за якими невиконані зобов'язання. Отже, оцінка кредитного ризику повинна проводитися в першу чергу банками, бо вони краще володіють експертним знаннями в цій сфері, та, в

додаток, СГК також повинна проводити свою оцінку кредитного ризику, тим самим зменшується моральний ризик, тобто зведення до мінімуму випадків, коли банки вибирають або дуже ризикованих клієнтів, або позичальників без обмежень в доступі до фінансування [9, с. 27].

Проведення моніторингу кредитного ризику також повинно бути прерогативою фінансових установ. Але для оцінки вірогідності збитків схеми, представниками останньої необхідно постійно збирати дані та відслідковувати виконання показників.

Також важливим є визначення часу, коли виплачується гарантія кредиторю, якщо позичальник неспроможний погасити кредит. Досвід показує, що це може бути здійснено в короткий період або через тривалий час (наприклад, в Німеччині через 12 місяців).

Також виплата гарантії може здійснюватися або одразу, коли позичальник визнаний неплатником, або здійснюватися після того як банк ініціює судові позови до позичальника. Перший варіант використовується в розвинутих країнах, а другий - в країнах, що розвиваються. Загалом, це повинен бути варіант, який зменшує моральний ризик.

Також з метою мінімізації кредитного ризику повинний бути встановлений ліміт на розмір позики. Так, для фермерів в Литві Сільський фонд гарантування кредиту встановив ліміт на кредит – не більше 1,2 млн. євро, в Угорщині, гарантований кредит не повинен перевищувати 3,4 млн. євро. Доцільним встановити ліміт на кредитування в Україні для СГК в розмірі 2 млн. грн. Така сума є достатньою на сьогодні, щоб придбати сільськогосподарську техніку.

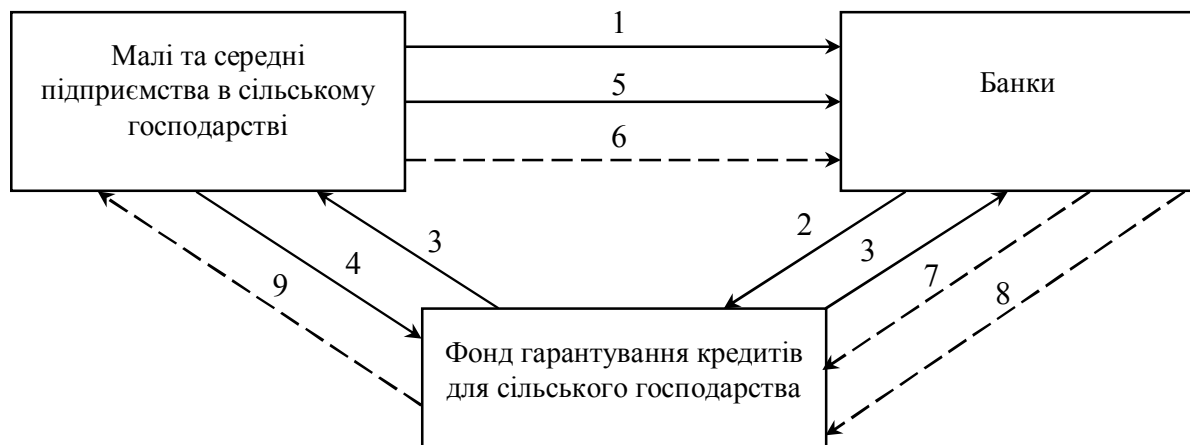
Доцільним є врахування іноземного досвіду, зокрема Литви, щодо визначення цільового призначення гарантованого кредиту. На початковому етапі є доцільним надавати гарантії за кредитами, які надаються на придбання устаткування, техніки.

Управління схемою. Експерти ОЕСР вважають, що в рамках цього блоку необхідно визначити наступні аспекти: регулювання, нагляд, розподілення функцій та децентралізація через регіональну мережу [2, с. 45].

Регулювання стосується організаційно-правової форми СГК. На нашу думку, для України є цікавим й прийнятним досвід Литви щодо функціонування СГК, де остання створена у формі закритого акціонерного товариства та 100 % акцій належить Міністерству сільського господарства на праві довіри. На Міністерство сільського господарства було покладено відповідальність за створення й нагляд за реалізацією СГК. Отже, вважаємо, за доцільне покласти обов'язки щодо створення СГК на Міністерство аграрної політики та продовольства України (Мінагропрод), тобто підготовка проекту постанови Уряду, статут, а також покласти на Мінагропрод нагляд за схемою. СГК необхідно створити у формі закритого акціонерного товариства зі 100 % державною власністю.

Враховуючи досвід інших країн, на нашу думку, функціонування схеми гарантування кредитів в

Україні повинно здійснюватись наступним чином (рис. 1).

1. Надання заявки та документів на отримання кредиту, в тому числі документи, необхідні для отримання гарантії
 2. Заявка з проханням надати гарантію та документи щодо позичальника з метою визначення ризику позичальника фондом гарантування кредитів для сільського господарства (ФГКСГ)
 3. Повідомлення про надання гарантії банку та позичальнику
 4. Комісія за надання гарантії
 5. Надання кредиту
 6. Неповорнення кредиту позичальником, часткове задоволення вимог кредитора за рахунок звернення стягнення на предмет застави за кредитом
 7. Прохання банку до ФГКСГ виконати гарантії
 8. Виконання гарантії в межах до 70% від непогашеної суми кредиту
 9. Стягнення боргу з позичальника
- Джерело: власна розробка на підставі [2, 4]

Рис. 1. Функціонування схеми гарантування кредитів для сільського господарства в Україні

В цілому за рекомендаціями експертів ОЕСР, управління схемою повинно бути побудовано в такій спосіб, щоб забезпечити її сталість та уникнення проявів корупції. Необхідно запровадити чіткі заходи контролю, прозорість і деталізовану звітність щодо наданих гарантії. Це полегшить оцінку результативності операцій та кінцевого впливу СГК на сектор агробізнесу [2, с. 16].

Ефективна система гарантування кредитів, як зазначають експерти DEG (Німецька інвестиційна компанія державної банківської групи KfW), повинна забезпечувати рівновагу між додатковістю та сталістю [4]. СГК повинна забезпечувати ефект доповнення, тобто за наявності СГК, МСП, що не мали доступ до кредитування, отримують його, а без схеми такі підприємства були би відрізані від фінансового ринку. З іншого боку, СГК має покривати власні видатки, тобто забезпечувати фінансову сталість. Для цього необхідно уникати політики будь-якої амністії боргу, що повинно бути оприлюднено і реалізовано через санкції [2, с. 58].

Висновки. Малі й середні підприємства в сільському господарстві здійснюють вагомий вклад у виробництво валової продукції, їх питома вага у ВВП сільського господарства становить понад 50%. Але МСП мають обмежений доступ до фінансування, що є основною перешкодою їх подальшого розвитку та

підвищення продуктивності. Існуючі фінансові механізми державної підтримки (часткова компенсація процентної ставки, лізингова програма) є неефективними і через широкі критерії права на користування та відсутності граничного розміру компенсації відносно кредиту в основному використовуються великими сільськогосподарськими підприємствами, а тому не справляють вплив на доступність МСП до фінансування.

Запровадження схеми гарантування кредиту є більш ефективним державним механізмом підтримки МСП в сільському господарстві внаслідок того, що це, по-перше, ринковий механізм – держава напряму не втручається у надання кредиту, по-друге, зменшуються вимоги до застави – МСП, які обмежені в доступі до кредиту через відсутність застави, отримують кредити, по-третє, понижуються процентні ставки – через наявність гарантії банки понижують процентні ставки і збільшується попит на кредити.

Для запровадження ефективної схеми гарантування кредиту необхідно визначити на початку шість важливих аспектів, таких як мета, цільова група, фінансування, ціноутворення, управління ризиками та управління схемою. З метою розвитку МСП в сільському господарстві пропонуємо визначити саме такий зміст перерахованих

Фінанси та оподаткування

параметрів. СГК повинно бути створено для МСП в сільському господарстві, на початку цільовою групою пропонуємо визначити фермерські господарства та почати реалізовувати проект на основі чотирьох областей – Одеської, Миколаївської, Дніпропетровської, Кіровоградської, які характеризуються найбільшою кількістю фермерських господарств. СГК повинно бути започатковано за активної участі держави шляхом створення закритого акціонерного товариства зі 100 % державним капіталом. На початку необхідна сума для формування власного капіталу становить 67,4 млн. грн. Комісія повинна сплачуватися позичальником з суми гарантії одноразово у відповідності до рівня ризику позичальника. Коефіцієнт покриття повинен становити 70 %. Оцінка кредитного ризику повинна проводитися в першу чергу банками, бо вони краще володіють експертним знаннями в цій сфері, та, в додаток, СГК також повинна проводити свою оцінку кредитного ризику, тим самим зменшується моральний ризик. Вважаємо за доцільне покласти обов'язки щодо створення та нагляд за СГК на Міністерство аграрної політики та продовольства України. Запроваджувана схема гарантування кредиту повинна забезпечити рівновагу між додатковістю та сталістю, тобто збільшити кількість МСП, які долучилися до кредитування через СГК, та, з іншого боку, СГК має покривати власні видатки.

4 Список використаних джерел

1. Ващук М.С. Можливості адаптації досвіду країн ЄС щодо функціонування системи гарантування кредитів для сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2009/files/09vmseou.pdf.
2. Впровадження схем гарантування кредиту в Україні: приклад агробізнесу. Посібник до реалізації рекомендацій, ОЕСР, 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org/daf/psd/UkraineCGSAgribusinessUKR.pdf>.
3. Гудзь О.Є. Сучасний вимір інвестиційного кредитування агроформувань в умовах кризових дифузій економічного простору [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2009_27/gudz.pdf.

4. Матеріали семінару «Започаткування схеми гарантування кредиту для МСП», організований ОЕСР, Київ, 28 лютого 2013р.

5. Міністерство аграрної політики та продовольства України, Статистика: річна звітність про стан залучення кредитних коштів підприємствами агропромислового комплексу за 2001-2011 рр.

6. Сільський фонд гарантування кредиту Литви, офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

http://www.garfondas.lt/en/credit_guarantees/credit_guarantee/what_is_credit_guarantee, станом на 17 квітня 2013 р.

7. Статистичний збірник "Сільське господарство України" за 2011 рік, Державна служба статистики України, 2012.

8. Угорський Сільський фонд гарантування кредиту, офіційний сайт. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.avhga.hu/>, станом на 17 квітня 2013 р.

9. Beck T. and Klapper L. and Mendoza J. The typology of partial credit guarantee funds around the world // Policy Research Working Paper 4771, World Bank. — 2010. — 35p.

10. EBRD-World Bank (2009), BEEPS 2009. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://beeps.prognoz.com/beeps/Home.ashx>.

11. Green A. Credit Guarantee Schemes for Small Enterprises: An Effective Instrument to Promote Private Sector-Led Growth? // UNIDO Working Paper, No. 10. — 2003.

12. Ruth-Helen Samujh, Linda Twiname and Jody Reutemann. Credit Guarantee Schemes Supporting Small Enterprise Development: A Review // Asian Journal of Business and Accounting. - 2012 - №5(2). — p. 21-40

13. Saadani Y, Arvai Z., Rocha R. A Review of Credit Guarantee Schemes in the Middle East and North Africa Region // Policy Research Working Paper 5612, World Bank. — 2011. — 35 p.

14. Uesugi I., Sakai K., & Yamashiro G.M. The effectiveness of public credit guarantees in the Japanese loan market // Journal of the Japanese and International Economies. - 2010 - № 24(4). — p. 457-480.